

behooren. Zelfs zou zulk een statistiek, indien de geruchten juist zijn, betreffende den Vrijwilligen Landstorm, zeer verrassende gegevens opleveren.

Naar men zegt hebben zeer vele leden van de S. D. A. P. geen bezwaar tegen den officiersrang en naar het schijnt wordt er van de zijde van het legerbestuur met politieke richting geen rekening gehouden. Dit laatste is prachtig waar het geldt een bij uitstek nationaal instituut als het leger. Maar boven het nationaal element staat de factor der betrouwbaarheid, het opperbevel moet kunnen rekenen op de volkomen betrouwbaarheid van iederen officier. Een misrekening zou hier fataal zijn, want deze zou met bloed betaald worden.

Ook op een ander terrein moet de destructieve propaganda, onaangename gevolgen hebben voor de partij zelf.

Zoolang de partij niet heel zeker weet, dat zij altijd op den wettigen weg zal blijven bij het verwirkelijken van hare idealen blijft het een waagstuk om aan een lid der partij een gewichtige functie te geven. Zoolang het mogelijk blijft, dat er in de S. D. A. P. verschil van gevoelen tot oijling komt over de gewichtige vragen van het handhaven der nationale zelfstandigheid en van het gezag, en het mogelijk wordt geacht, dat in geval van nood de partijleiding een ander parool uitgereikt dan de regering, behooren socialistische officieren en socialistische burgemeesters groote zeldzaamheden te blijven, tenzij ze van te voren hebben verklaard, dat zij ongeacht de houding der partij het gezag zullen handhaven.

Willen zij deze verklaring niet geven om materiële redenen, dan zijn ze, zooals vanzelf spreekt, niet benoembaar. Weigeren ze om de formele reden, dat zij aldus in een uitzonderingspositie zouden geplaatst worden, dan missen ze toch alle reden tot klacht, want wie hen in dit geval in een uitzonderingspositie zou plaatsen is niet de regering maar hun eigen partij met haar dubbelzinnige resoluties en fatale propaganda.

E. VISSER.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

„De Bijzondere School de oplossing van den schoolstrijd“.

Over bovenstaand onderwerp spr. Z. Exc. Oud-Minister Heemskerk op de laatste vergadering van den Schoolraad. Voornamelijk op drie gronden bepleitte de grijze staatsman, dat de Bijzondere school alleen de oplossing kan brengen van de moeilijkheden, die zich bij de regeling van het onderwijs in ons land voordoen.

In de eerste plaats wees hij op den loop der historie. Wij hebben in ons land gekend de Gereformeerde Overheidsschool. Na de dagen der Revolutie kwam de Neutrale Overheidsschool en mocht daarnaast met bijzondere autorisatie van het Gemeentebestuur opkomen de Bijzondere school. Hier is veel aanleiding geweest tot een onderdrukking van de minderheden. En dat kan ook niet anders, wanneer de Staat het geven van onderwijs zelf ter hand neemt. Alleen wanneer alle staatsburgers gelijk denken over godsdienstige en zedelijke kwesties, kan eenzelfde school allen bevredigen. Wij hebben dan ook hier in ons land een schoolstrijd gevoerd, tot 1857 om de vrijheid van onderwijs te bekomen en daarna tot 1920, om de noodige gelijkstelling te bekomen. De natie kan niet gedwongen worden tot saamleven in één Kerk, kan ook niet bevredigd worden door één door den Staat ingerichte school. Wanneer het volk tot ontwaking is gekomen, moet de Staat terugtreden.

Wat volgt rechtstreeks uit den tweeden grond, door den spreker aangegeven, n.l. uit het recht en den plicht der ouders, om hun kinderen op te voeden. Aan dat recht mag de Overheid niet toornen. Zij moet aan ieder ouder de gelegenheid laten, in dezen naar plicht en geweten, zich van zijn taak te kwijten. Nooit zal daarom de Overheid bij een gemengde bevolking als de onze een school mogen inrichten, waar h.v. de Heidelbergsche Catechismus een verplicht leerboek zou zijn. De ouders zijn niet allen in staat, hun kinderen het noodige onderwijs zelf te geven en daarom moeten ze gebruik kunnen maken van een ander maatschappelijk orgaan en dat is de school. Wij zijn in ons land te veel gewend aan een regeling van boven af; beter is het, dat de drang van onderen opkomt. Zooveel mogelijk betaamt aan de regering hier onthouding. Ze heeft te zorgen voor het in dezen eventueel verwaarloosde kind en ook, dat het algemeene peil van het onderwijs in ons land niet daalt beneden dat van andere landen. 't Is duidelijk, dat de Bijzondere school hier alleen voldoende waarborg biedt, dat in dezen aller rechten gewaarborgd en aller plichten geëerbiedigd worden.

In de derde plaats leiden onze huidige staatkundige verhoudingen er toe, dat alleen met de Bijzondere school allen bevredigd kunnen worden. Er zijn wel menschen, die meenen, dat de school, die hun bevrediging schenkt, maar aan anderen moet worden opgedrongen, maar daarvoor te gaan strijden, zou met den naam politieke roekeloosheid moeten worden bestempeld. Wanneer bewoerd wordt, dat de Overheidsschool neutraal kan zijn,

dan heeft de geschiedenis al bewezen, dat dit uitloopt op een uitgeven van het Christelijk geloof bij de natie.

Op bovenaangegeven gronden meent de spreker, dat de Openbare school moet verdwijnen.

In de korte discussie, die op de rede volgde, kreeg de spreker de gelegenheid, uit te spreken, dat hij het op dit oogenblik niet noodig en dienstig achtte, een actie te beginnen, om de Bijzondere school meer vrijheden te verzekeren of tegen verdere vrijheidsbeperking te bewaren. Hij wil niet ontkennen, dat de tijd wel komen kan, dat men ook aangaande de keuze van de verplichte vakken wat meer vrijheid aan de Bijzondere school zal moeten geven, maar hij wil daarvoor nu geen actie beginnen. Hij meent, dat de zaken voorloepig goed gaan, hij wil niet het sein geven tot een nieuwen schoolstrijd, het Bijzonder Onderwijs moet zich eerst nog wat meer in de diepte ontwikkelen.

Het is te verstaan, dat de talrijke aanwezigen met belangstelling de uiteenzetting van den Voorzitter van de A.-B. Kamerclub hebben aangehoord. Zij hebben opnieuw gezien, welke rijke voorrechten wij met onze Bijzondere scholen genieten.

Misschien hadden velen wel wat meer verwacht omtrent het gaafhouden van het beginsel der Bijzondere school. De Openbare school is in de huidige wetgeving te veel norm. En een vraag van zeer groot belang is, of de Bijzondere school in het keurslijf der wet niet te veel inboet van haar karakter als School der Ouders. Rusteloos moeten we elkander blijven waarschuwen voor het gevaar, dat ons dreigt, nu de school, meer dan wij ooit gewenscht hadden, afhankelijk is van de publieke kassen en dienstegevolge, meer dan wij ooit noodig en wenschelijk hebben gevonden, onderworpen is aan het toezicht en de regeling van Overheidswege. Ongetwijfeld kan de Bijzondere school nog wel wat meer leeren leven in de diepte, maar ze mag terwijl niet zoodanig van Overheidszorg worden omringd, dat ze van karakter gaat veranderen. De ouders moeten dicht blijven leven bij de school, onderwijzers en ouders moeten eendrachtig samenwerken in de opvoeding der kinderen. In naam kan de school een Bijzondere school zijn, in wezen een Overheidsinstituut. Een volgenden keer willen we nog een paar gevaren nader bezien.

Gr.

G. MEIMA.

PERSCHOUW.

Over het Hooglied.

De S. Datema schrijft aan Tychicus iets over de jongste brochure van Seerp Anema over het Hooglied. Wie de probleemstelling daarvan volgen wil, zal zich voor deze woorden interesseeren:

Met kracht bestrijdt hij de zogenaamde drie-personentheorie, gelijk die in een bekende lezing van een niet onvermaarden dominee voorkwam. Met groote besltheid:

Het is een samenspraak tusschen twee. Tusschen twee personen.

Wie is Salomith?

Abisag.

Tychicus. Onthouden, heer!

Abisag. De Sunamietische. Die aan het hof van den ouden David kwam. Door Adonia begeerd werd. Door Salomo als vrouw werd genomen.

Abisag, de Sunamietische is: Salomith.

Of het zoo is?

Wie zal het zeggen.

Maar ik geef u de verzekering, mijn waarde, dat het prachtige stuk is, en dat ik u zeer aanraad, dit gouden kleimoed, bij Kok te Kampen uitgekomen, u aan te schaffen.

De Datema schreef in „Baarnsche (etc.) Kerkbode“:

Het beroep op wijlen ds Sikkel.

De Tom komt in „Hilv. Kb.“ er tegen op, dat men van den kant der fractie-Geelkerken nog steeds probeert te schuilen achter gestorvenen. Om, spreekt hij over de poging, om wijlen ds Sikkel te annexeren:

En bij ds J. C. Sikkel was dit niet anders.

Zijn geheele ambtelijk leven is één strijd geweest, om, in gebondenheid aan Gods Woord en de Bijbelsche schriften, het licht te doen vallen op alle terrein van het leven. En hoe ijverde hij tegen alles, wat aan dat Woord en die belijdenis iets van hun kracht zou willen ontnemen.

Wij zien hem nog in gedachte voor ons, toen in de vergadering van Maart 1920 van de classe Amsterdam, een half uur achtereen door hem het woord werd gevoerd. 't Was naar aanleiding van voorstellen over „uitbouw der belijdenis“, die op de komende Synode te Leeuwarden zouden worden in behandeling genomen. Hoe heeft hij toen met al de kracht, die in hem was, de kerken gewaarschuwd, om toch niets prijs te geven van wat we naar de Drie Formulieren belijden, en als met den vinger de gevaren aan te wijzen, waaraan men bloot stond, om door een valsche strooming in de kerken te worden medegevoerd. 't Was een profetisch getuigenis, dat van hem uitging, als zag hij reeds de ondergrondse werkingen, die de kerken in een valsche richting zochten te leiden.

Mede als gevolg hiervan nam de Synode dan ook het besluit, om een getuigenis te doen uitgaan, dat in korte trekken de gevaren aanwees, waaraan de kerken van alle zijden in haar belijdenis en leven blootstonden, en dit getuigenis bij circulaire aan alle plaatselijke kerken toe te zenden.

Dit getuigenis is dan ook in de kerken van den

kansel voorgelezen. En wel opmerkelijk, dat toen reeds ds J. G. Geelkerken in zijn proek hier den spot mede dreef, wat door hr. F. Kuiper Dzn in deze Kerkbode „ambtelijke sabotage“ genoemd werd, en waarvan hij schreef: „over deze proek zal in de naaste toekomst nog wel eens gesproken worden.“

Heeft ds Sikkel niet reeds lang vóór het conflict zich in de classis Amsterdam scherp gekeerd tegen de strooming, die nu den naam van dr Geelkerken voert?

Over den droom.

Men behoeft niet te vreezen, dat ik al weer met Freud zal komen aandragen; evenmin, dat ik een soort theorie, al dan niet overeenkomstig de zijne, zal helpen voordragen in deze rubriek. Enkel en alleen ter kennismaking geef ik hier uit „De Stroom“, (vrijzinnig) iets weer uit een artikel over „Het Geweten in den droom“:

Hebbel zegt: „Dit weet ik, alle droomen moet men niet geringachten! Zie, ik denk mij dat zoo. Wanneer de mensch slaapt, verlost van zijn tegenwoordig-ik, verdringt een toekomstgevoel alle beelden en gedachten van het heden, en de dingen, die komen moeten, glijden als schaduwen door de ziel, voorbeïdend, waarschuwend, troostend.“

En Nietzsche geeft in een geniale zin aan, waardoor het geschiedt, dat soms in den droom ons geweten gaat spreken (wij hebben immers datgeen, wat onrust brengt, „verdrongen“ naar den sfeer van het onbewuste): „Dat heb ik gedaan, zegt mijn gehoeven. Dat kan ik niet gedaan hebben, zegt mijn trots en blijft onverbiddelijk. Kindelijk geeft het geheugen het op!“

Maar — naar Freud's eigen woorden — heeft, beter dan iemand anders, Joseph Popper-Lynkeus begrepen, wat droomen voor een mensch beteekenen kunnen. In 1900 publiceerde hij een schets: „Droomen als waken“, waarin twee vrienden over hun droomen spreken.

De een vertelt o.a., dat hij zijn lang gestorven moeder in den droom gezien heeft. Zij was zeer ziek en hij zocht naar haar in alle ziekenhuizen, bij alle families, die hij kende, in alle straten — doch vond haar niet. Wel was zij overal geweest, maar juist heengegaan, voor hij kwam. Het scheen, alsof zij hem ontvluchtte. Kindelijk vernam hij, dat zij in een klein huisje was, ergens in een verre straat. Hij snelde daar heen. Toen zag hij haar. Als een gewond diep schoot zij lange hem heen, het hoofd afgewend met even een schuwen blik (dien zij hem toewierp. Hij schrok en ontwaakte).

Dan denkt de ander na en zegt: „Ik geloof, dat je moeder gelijk heeft, wanneer je dit droomt en je daar zooveel last van hebt!“

Maar de vriend verzet zich: „Neen... deze droom kan geen betekenis hebben. Onmogelijk. Ik hield zeer veel van mijn moeder.“

„Hoor eens!“ zegt de ander: „Daaraan twijfel ik niet. Maar het zal toch wel voorgekomen zijn, dat je in de opwindende van het oogenblik haar gekrenkt hebt... daaraan heb je gedacht, na haar dood, maar spoedig heb je de verwijten vergeeten, die uit de diepte waren opgeloken. Het geweten echter verleet de dingen langzaam, misschien nooit! Daar helpt geen wegsliken. Binnen in je verschuilt zich iets, en ineens, onverwachts meldt het zich aan... ja, ik zie het heel duidelijk, je moeder was soms werkelijk boos op je en nu, na langen tijd, nadat je in je wakkeren daer nooit meer aan denkt, verschijnt je daad je als droombeeld.“

Langzamerhand begint de vriend te begrijpen, dat de ander gelijk heeft.

Het slot van het artikel zegt:

Daar was een zeer intelligent man, die in zijn jeugd een vriend had, met wien hij dagelijks omging en die het en leed met hem deelde. Later bleef deze vriend maatschappelijk achter en de twee mannen vervreemdden van elkaar. „Och!“ hij voelt zelf wel, dat wij niet meer bij elkander passen“, meende de intelligente man niet zijn bewustzijn. D.w.z. dit maakte hij zich zelf wijs. Toen hij, ongeveer op dertigjarige leeftijd, zich verloofde en een faet gat, noodigde hij den makker zijner jonge jaren, niet uit. En hij „vergat“ ook, aan zijn meisje te vertellen, dat hij vroeger dagelijks met hem verkeerdt had. Had men hem in deze dagen van trouweloosheid beschuldigd, dan zou hij zeer verwonderd geweest zijn. En toch had hij in die eerste dagen van zijn verliefdheid een benauwden droom, waarin zijn voormalige vriend hem verscheen, verwijtend en dreigend, een droom, dien hij voor zijn meisje verzweg. Maar hij vergat dien droom nooit! En toen na eenige jaren een bericht kwam, dat de oude makker gestorven was, zijn vrouw en een tienjarige dochter in armoedige omstandigheden achterlatend, begreep zijn vrouw niet, waarom hij niet alle geweld dat wild-vreemde gezin wilde helpen en sturen. „Om een droom!“ zei ze schouderophalend.

Ja, om een droom! Maar zij had hem niet ge-droomd, zij had niet het gevoel van armoedigheid en nietswaardigheid gehad, waarmee haar man eens, vele jaren geleden, was ontwaakt, in zijn gloriëtijd, in de dagen van zijn jong geluk. Na een droom!

Angst voor moraal.

In „De Stroom“ (vrijzinnig) schrijft ds S. H. N. Gorter over publicaties van den laatste tijd in „De Groene Amsterdammer“, die hem tot de volgende verzuchting leidden:

Wat hier tot uiting komt is slechts angst. Angst om voor moraal-predikers te worden aangezien, doodelijke angst wellicht om (wat een bekende, geestelijke zoekenden, kunstcriticus eens gebeurde!) voor dominee te worden gehouden. Niets schijnt wanneer men artist of geleerde is, wel erger dan voor moraal-prediker te worden aangezien, zoo'n vriendelijk en welwillend maar ijdelijk kortzichtig en eigengereid ijveraar voor verwezenlijking van blauwe idealen. Het

staat in
loos hier
zekere
toch nie
wijsgeer
Velken

ook ds G
afkeurig

Een va
alles en
om te „
Kersten
recensie

Philop
is ge
zielen
pot e
waaron

Of er
was teg
punt vle
over he
den onb
van hem
dat stam
de geme
De pres
zou mir
voor hu
weg, da
zullen v
deren c

Als Ph
zou er ge
hij diene
het ware
betoefing

Philpot
wordt do
bod uitge
wilt het
worden, z

Daaron
met een

Het is
hier nu
het is eig

Prof. G
antwoord
de verhou
logie, en

1e. M
de natu
zoeken
boek, bl
De Gere
Rom. 12
en wel
zien wo
Het ga
maar or
voorwer
geopenb
heeft to
dat onde
tot obje
staat me
band, h
doorzien
drukkel
eerste p
2e. G
natuur
strijdij
schap b
3e. V
laten on
zoek
orde en
Christel
ook, wa
maar he
over de
het was
de natu
haar ges
de hand
onderzo
haar we
verder
maar n
den upg
Wanneer
en van
hij hoop
dat mer
invloed
schap, i
practise
openbar
van het
kan noe
der nu
Van de
volkom
tuurwel
tusschen
wat heb
alereers
De heer
beschou
dat doe
terecht
ook bij
aanzien